

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД «ІНСТИТУТ “ХАРКІВСЬКА ШКОЛА АРХІТЕКТУРИ”»

Кафедра Архітектури та урбанізму

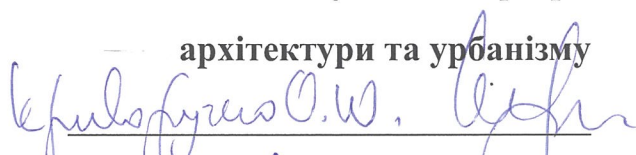
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувачка кафедри

архітектури та урбанізму

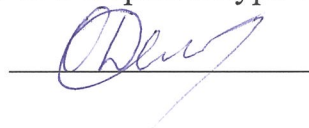

“ 15 ” червня 2026 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

на тему: «Центр культури і ремесел у селі Лошневі. “Живе село” »

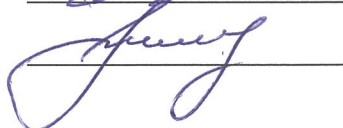
Виконала студентка 4-го курсу
за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»

Демидюк О. К.

Керівниця:

Шаталюк Ю. В.

Зовнішні консультанти:

Колесніков О.Є.

Зінчук Н.Б.

Львів – 2026

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	3
1. Опис проєкту та проблематика дослідження.....	4
2. Програма та місія проєкту.....	6
3. Містобудівний аналіз території.....	11
4. Архітектурні рішення.....	15
5. Конструктивні рішення.....	19
Висновки	22
Список використаних джерел.....	24

Вступ

Даний проєкт ґрунтується на особистих спогадах про рідне село та дому, в якому я виросла. А саме на писанкарстві, яке супроводжувалось певними ритуалами під чітким контролем дідуся; цією справою займаюся і досі. Дідусевих унікальних візерунків на папері, що ставали трафаретами для розпису стін, які згодом мігрували по сусідських будинках та селу загалом. Пошитті хатнього взуття із шкіри та тканини. На спогадах про бабусю, яка за прядкою пряде нитки із кролячої вовни, а потім в'яже зимові шапки, як нам так і на продаж.

У цих та інших практиках я перебувала щоденно, росла серед прикладного ремісничого мистецтва, де взір, оздоба, ручна робота формує спершу твоє оточення, а згодом тебе. Сприймала це як звичну справу, та тепер знаю точно, що це унікальний досвід, який має передаватись далі. Тому в мене з'явилося бажання цю особисту ностальгію перетворити на план дій зберегти, продовжити. Оживити пам'ять у матеріальній формі.

1. ОПИС ПРОЄКТУ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Сьогодні ми можемо спостерігати, як сучасне українське село опинилося на роздоріжжі. Демографічний спад, культурний розрив та фізичний занепад простору складаються у спільний виклик — втрату локальної ідентичності. Цю глобальну проблему я спробувала розібрати на локальному прикладі села Лошнів, щоб знайти напрям її вирішення. Відтік мешканців спонукає до створення освітньо-робочих місць, забуття чи втрата традицій — до інтеграції культури у повсякдення, а занедбані будівлі — до ревіталізації.

Таким чином, нашаровуючи власні спогади на досліджену проблематику сіл, я прийшла до створення «Центру культури та ремесел у селі Лошнів». Це моя спроба реконструкції простору через відродження пам'яті, аби село знову зажило. Ідея полягає у створенні цілісної екосистеми комплексу взаємопов'язаних об'єктів та практик, які сформують нові можливості для розвитку. Цю модель я назвала «Живе село».

Тут основним є збереження традицій та знань, характерних для цього регіону, через ремісничі та освітні процеси. Окрім збереження, є намір обміну цими практиками через культурну платформу у вигляді фестивалів, ярмарків, виставок. Ключовою стає ревіталізація історичних споруд, таких як млин та фільварок, які є водночас культурною спадщиною для місцевих мешканців і певною мірою «брамою» у сам центр культури та ремесел. Відродження у цих просторах первинних виробництв забезпечує мешканцям нові робочі місця.

Концептуальні основи, на які я опираюся: критичний регіоналізм (Кеннет Фремптон), реконструкція пам'яті та партисипація. Зупинюся на останньому, оскільки мала досвід дослідження взаємодії мешканців вулиці Боричівка села Лошнів. Через спомин про те, як село жило колись, допомагаючи одне одному та активніше беручи участь у спільних працях, виникла ідея створити простір для

спільного проведення часу — альтанку. Під час будівництва формувалися сильні соціальні зв'язки, які обростали новими історіями та спогадами, втіленими у матеріальний об'єкт. Таким чином пам'ять переросла у простір, який, своєю чергою, породив нову пам'ять [1]. В результаті абсолютно «мертва» вулиця раптом ожила. Утворилася спільнота, яка почала взаємодіяти та рухатися разом в облаштуванні вулиці, усвідомлюючи своє право на спільний простір та відповідальність за нього.

Цей досвід підсилив відчуття необхідності розкриття обраної теми та дав зрозуміти, наскільки ефективною є партисипативна практика. А відповідь на питання «Чи це потрібно, і кому?» прийшла автоматично: «Так!».

У підсумку напрацювань пропоную свою модель відродження та масштабування культурної ініціативи через виявлення якірної теми (це може бути школа, маєток, музична традиція та ін.) [2]. Створення мережі сільських центрів — асоціації «Живі села» — дозволить співпрацювати через обмін майстрами, вчителями, учнями та виставками, запускаючи культурний рух (рис. 1.1).

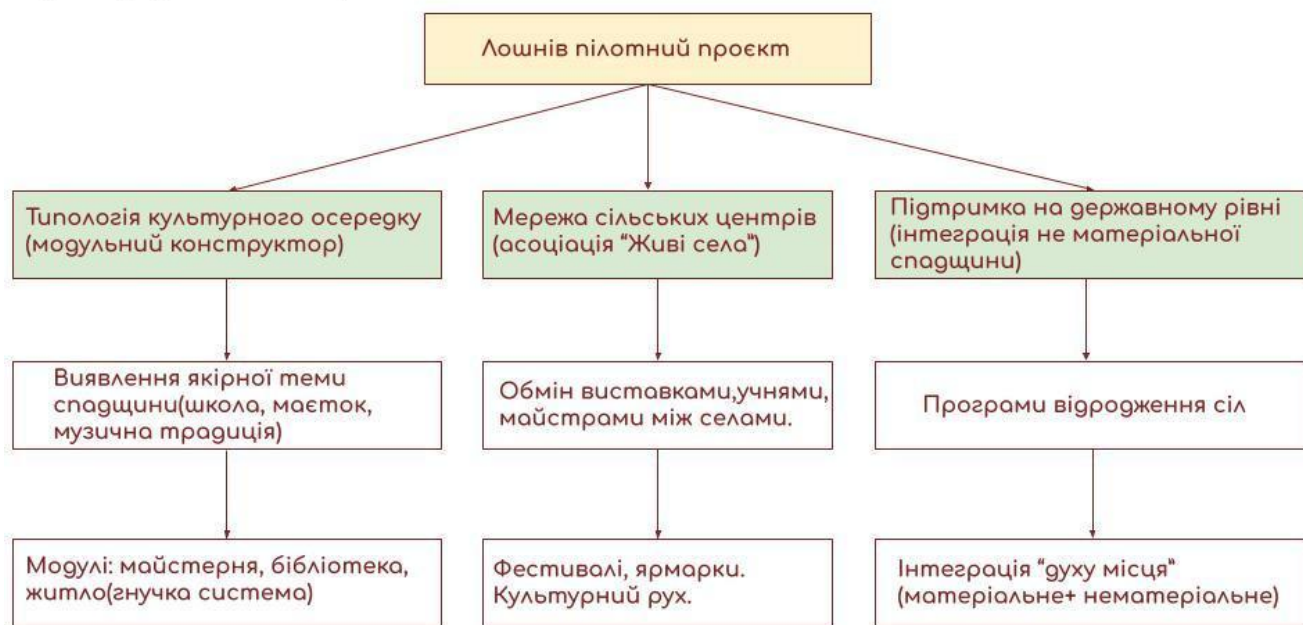

Рисунок 1.1 — Модель відродження і масштабування

2. ПРОГРАМА ТА МІСІЯ ПРОЄКТУ

Місія проєкту підсвітити унікальність нематеріальної спадщини від рівня регіонального до рівня села та сім'ї. Бо традиції та ремесло — це не тільки про колективний досвід, а й дуже індивідуальний. Відновлення млина та гуральні — це не лише архітектурні об'єкти з історичною тяглістю чи простори з додатковими робочими місцями, а найперше — нематеріальний шар: спогади, знання, легенди. Проєкт має на меті за допомогою партисипативних практик під час будівництва інтегрувати у місцеву спільноту внутрішньо переміщених осіб через ремесло, звичаї та практики [3].

Важливо, аби архітектурне втручання було не просто будівництвом, а стратегією відродження: одночасно соціальною (щоб повернути людей), культурною (повернути пам'ять, гордість) та просторовою (відновити середовище).

Програма проєкту складається з відродження двох якірних функцій — млина та крафтової броварні, які обростають новими для підсилення. Додається пекарня з кафе-кав'ярнею, а також зала для майстер-класів із кондитерського випікання. У броварні з'являється дегустаційна зала та клас для освітніх процесів (рис. 2.1 та 2.2).

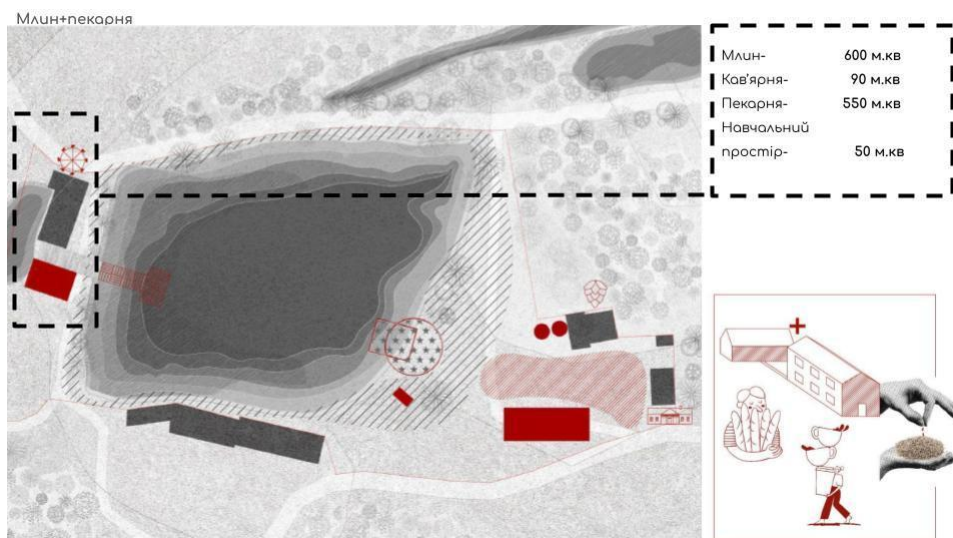

Рисунок 2.1 — Функційне зонування. Млин та пекарня

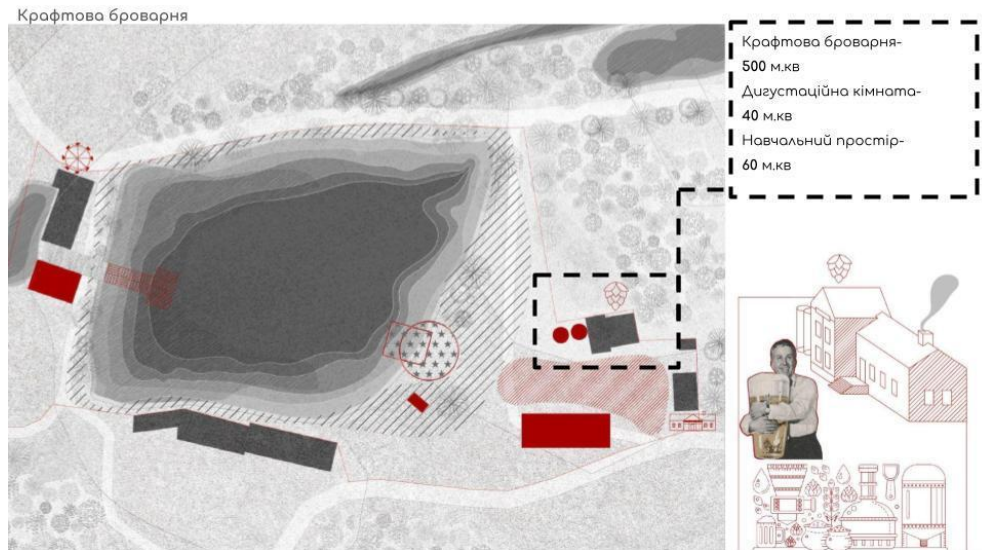

Рисунок 2.2 — Функційне зонування. Крафтова броварня

Існуюча споруда колишньої контори повністю змінює своє призначення на простір для ткацтва, різьбярства та художньої зали, де вчитимуть усіх охочих писанкарству, розпису по стінах та ін. Новий навчальний корпус фахового коледжу харчових технологій замикає ланцюжок споруд цілісної екосистеми комплексу, оскільки тут освітній процес активно підсилюється практичними навичками безпосередньо на виробництві млина, пекарні, кав'ярні, броварні (рис. 2.3 та 2.4).

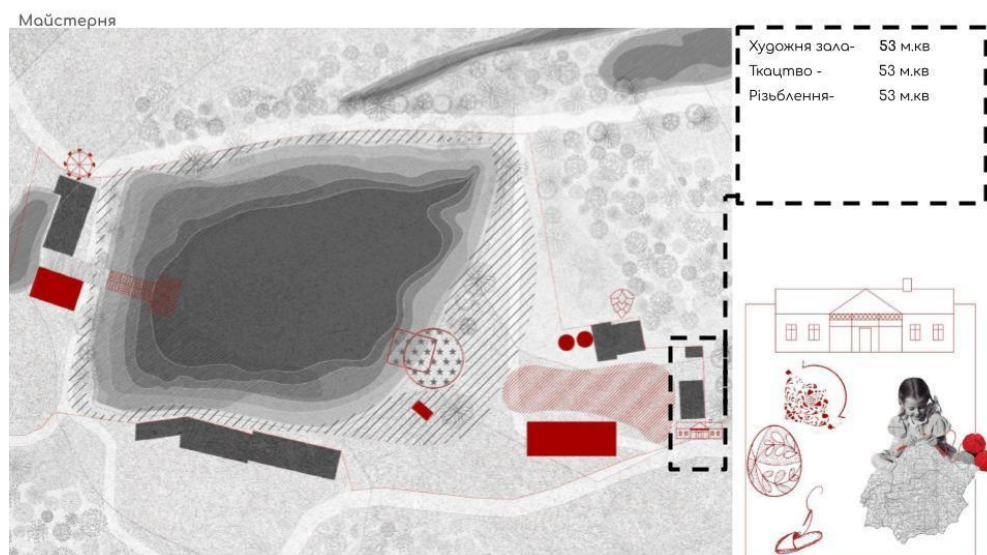

Рисунок 2.3 — Функційне зонування. Майстерня

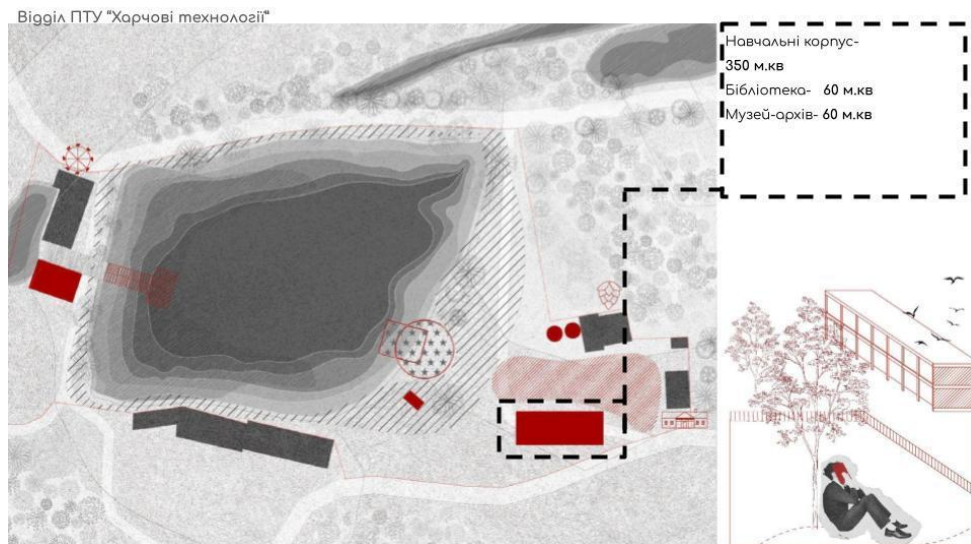

Рисунок 2.4 — Функційне зонування. Відділ ПТУ «Харчові технології»

Освітній заклад разом із броварнею та конторою утворюють своєрідну площу, яка має продовження до ставу і завершується сценою. Цей простір активно використовується для фестивалів, вистав, концертів, виставок, ярмарків просто неба, тим самим запрошуючи зовнішнього користувача до взаємодії (рис. 2.5 та 2.6).

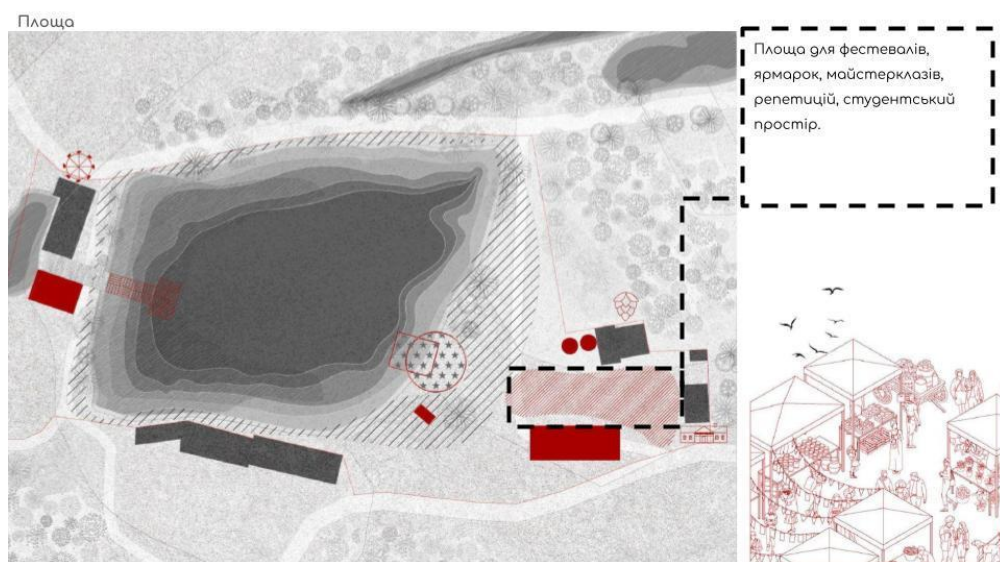

Рисунок 2.5 — Функційне зонування. Площа

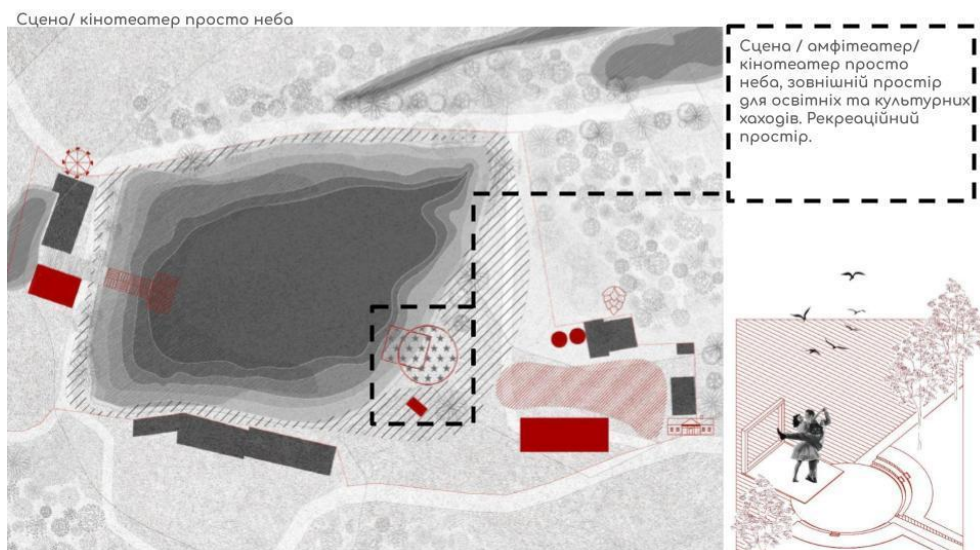

Рисунок 2.6 — Функційне зонування. Сцена / кінотеатр просто неба

Велику увагу зосереджено на ландшафті зі ставком, адже саме вони є точкою тяжіння у селі Лошнів. Цю рекреаційну зону пропоную оснастити місцями для рибалок, зоною відпочинку та терасою для купання — як у зимову пору на Водохреще, так і влітку (рис. 2.7 та 2.8).

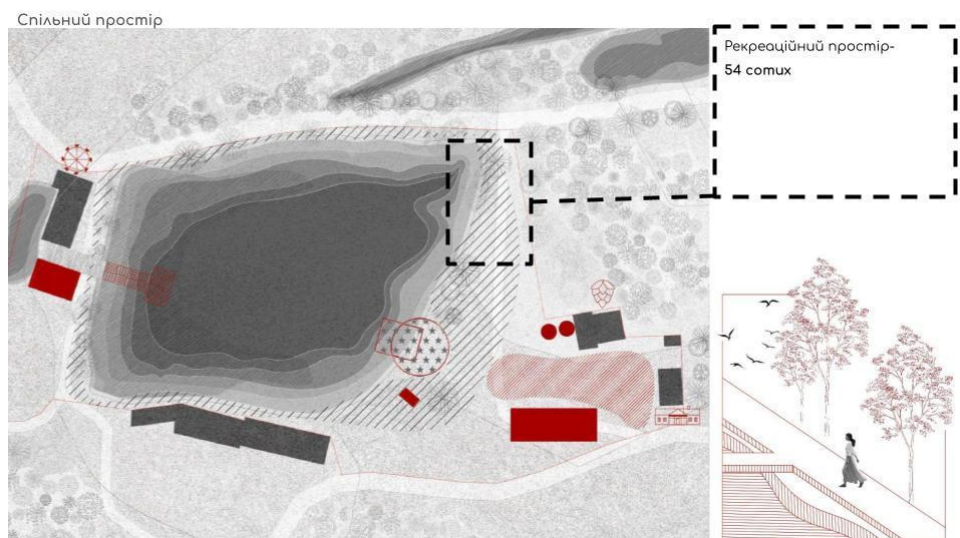

Рисунок 2.7 — Функційне зонування. Спільний простір

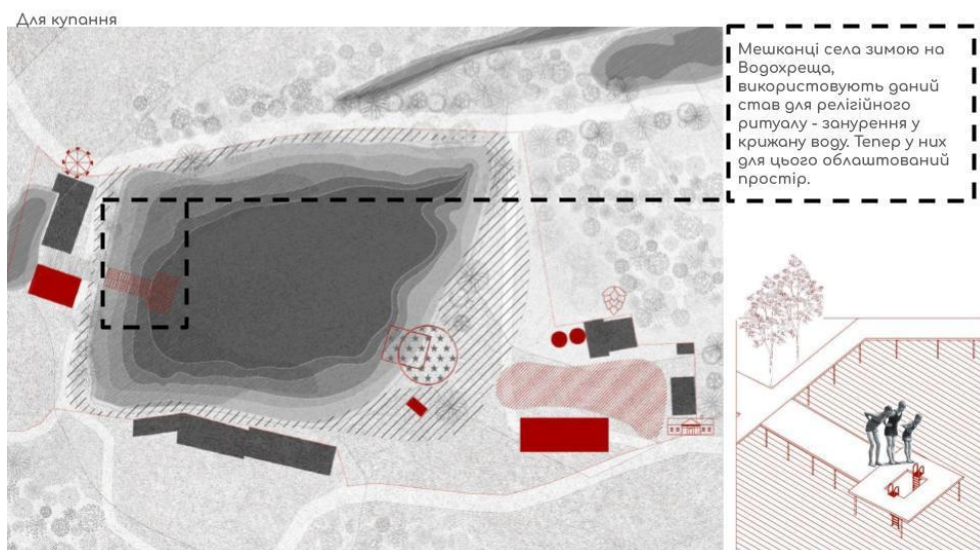

Рисунок 2.8 — Функційне зонування. Зона для купання

3. МІСТОБУДІВНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ

Ділянка проєктування знаходиться у селі Лошів, Теребовлянського району, Тернопільської області. Засноване у 1564 році, населення становить 1270 осіб, площа 6.559 м.кв.

До обласного центру відстань становить 34 км. Проте передбачається будівництво міжнародної траси, яка скоротить цю відстань до 22-х км., а сама дорога проходитиме 3км. від Лошнева. Місто Теребовля, районного значення, розташоване 12км. від села, а до залізничної станції Микулинці—Струсів від Лошнева 6км

(рис. 3.1). Ці показники дають нам зрозуміти те, що село має хороше сполучення з містом та високий потенціал взаємодії із користувачами зовні.

Рисунок 3.1 — Автошляхи та зв'язок із с. Лошнів

Ділянка проєктування по периметру становить 899.18 м.п та 37 365 м.кв. площини і складається із декількох наділень землі приватної власності, як житлової та громадської забудови, так землі сільськогосподарського призначення. Основну частину, близько 70 %, займає водойма – Лошнівський став, державної

власності, навколо якої територія загального користування. З північної сторони ділянка межує з дорогою щебеневого покриття, яка сполучає центр села із його частинами Загір'ям та Заставою. За нею пасовища. З південної сторони давня споруда складського призначення (даних про неї не знайдено), за нею дорога веде із центру до ставку, а далі розгалужується ґрунтовими шляхами у поля. Західна сторона є сусідом житлової забудови. У підсумку ділянка має зручне розташування, майже у самому центрі села, при цьому затишно відокремлюється від нього та житлових районів пасовищами, водоймами та зеленими зонами, лише одна сторона є більш відкритою до помешкань (рис. 3.2) Складністю у реалізації дипломного проекту може бути те, що землі у приватному володінні різних осіб, лише територія навколо ставу є комунальною.

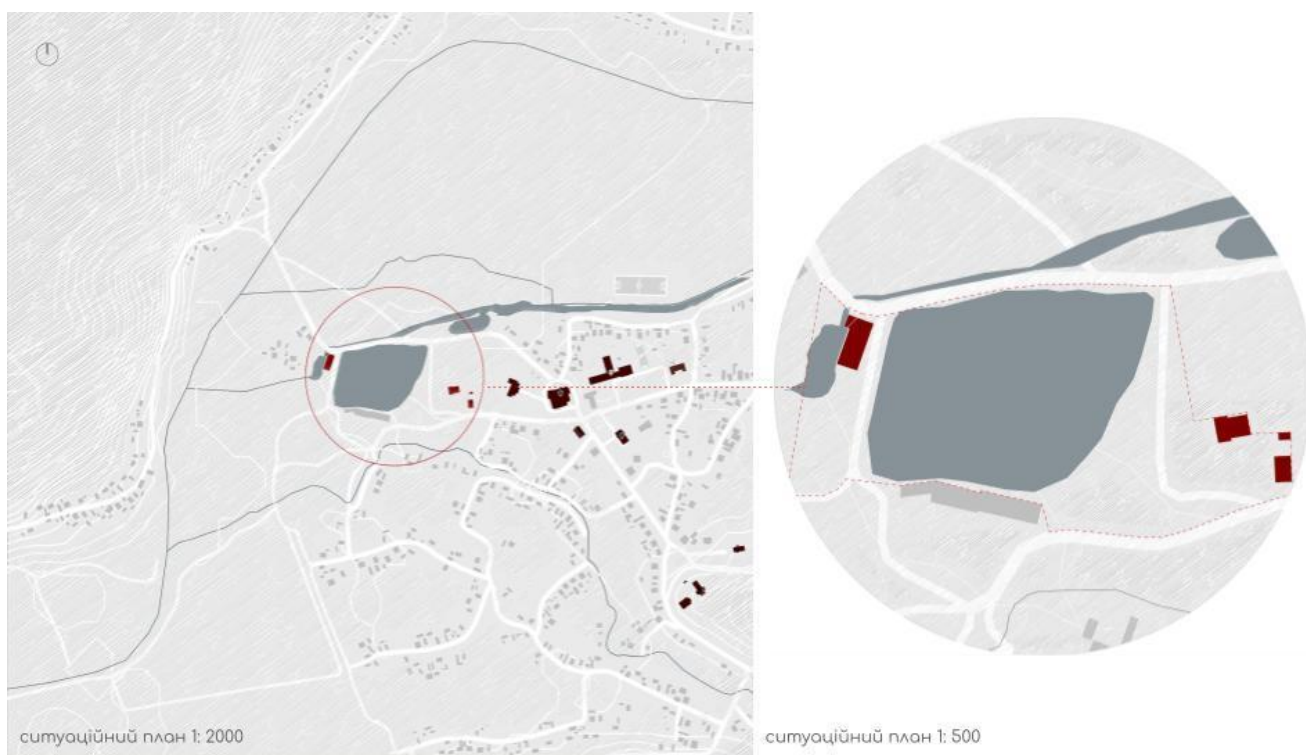

Рисунок 3.2 — Ситуаційний план

Перепад земельної ділянки помірний, піднімається у бік східної сторони на 4 метри. На самій території знаходяться споруди виробничого призначення такі як млин, гуральня, та житлова-колись контора.

Водяний млин одна із найдавніших споруд Лошнева. Наразі історія має чимало «білих плям». Єдиним підтвердженням джерелом, яке вдалося знайти, є адресна книга 1929 року. Згідно з нею, власником споруди на той час був відомий меценат та землевласник граф Віктор Баворовський [4]. На сьогоднішній день споруда має доволі хороший стан зберігши старі механізми, та цілком спроможна повноцінно виконувати свою функцію. Нерухомість знаходиться у приватній власності

Щодо «Старої Гуральні» то у виданні Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich 1884 року йдеться про те, що у глибокому яру над Гнізною, оточений ставом і валами розташовується замок родини Дульських. Коли саме побудована дана споруда невідомо, лише те що до 1884 року головний будинок уже перероблено під гуральню власником якого став Віктор Баворовський. Загалом це була частина великого господарського комплексу, пов'язаного із млином, ставком, лісами і фільварком. Згодом гуральня була то під керівництвом то в оренді інших осіб. У 1894–1902 роках після смерті Віктора Баворовського гуральня переходить у його фонд фундації. Наприкінці 1910 року фільварок у Лошневі згорів; та його відбудували. Згадуються реконструкції будівель і заміна апаратів. До другої світової війни за усною пам'яттю переселенців, у селі були гуральня, три кузні, добровільна пожежна служба, пошта; поряд млин, де виробляли електрику. Сьогодні ж ця споруда знаходиться у приватній власності невідомої особи. Об'єкт занедбаний, але добре впізнаваний [5, 6].

Житловий будинок що знаходиться на території, який колись був адміністративною будівлею- конторою. Тепер у приватній власності, дещо занедбана, проте характерні риси громадської споруди залишилися (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 — Фотофіксація існуючих споруд: водяного млина, гуральні, контори

Якщо підсумувати то обрала цей простір для опрацювання не випадково, адже ставок є точкою тяжіння місцевих мешканців, а споруди розташовані навколо, історичну тяглість, формуючи тим самим своєрідний культурний центр села. Проєкт має на меті повернути відчуття одного спільного комплексу де кожна функція співпрацює між собою, як колись, ще за часів Баворського. Чуттєво працюю із реконструкцією ландшафту, підсилюючи існуючі функції додавши лише зону для проведення урочистостей, фестивалів, виставок та ярмарків.

4. АРХІТЕКТУРНІ РІШЕННЯ

Дипломний проєкт пропонує створити архітектурний комплекс, який «вирастає» з пам'яті місця, трансформуючи локальні практики й традиції у сучасні функції, форми та об'єкти (рис. 4.1).

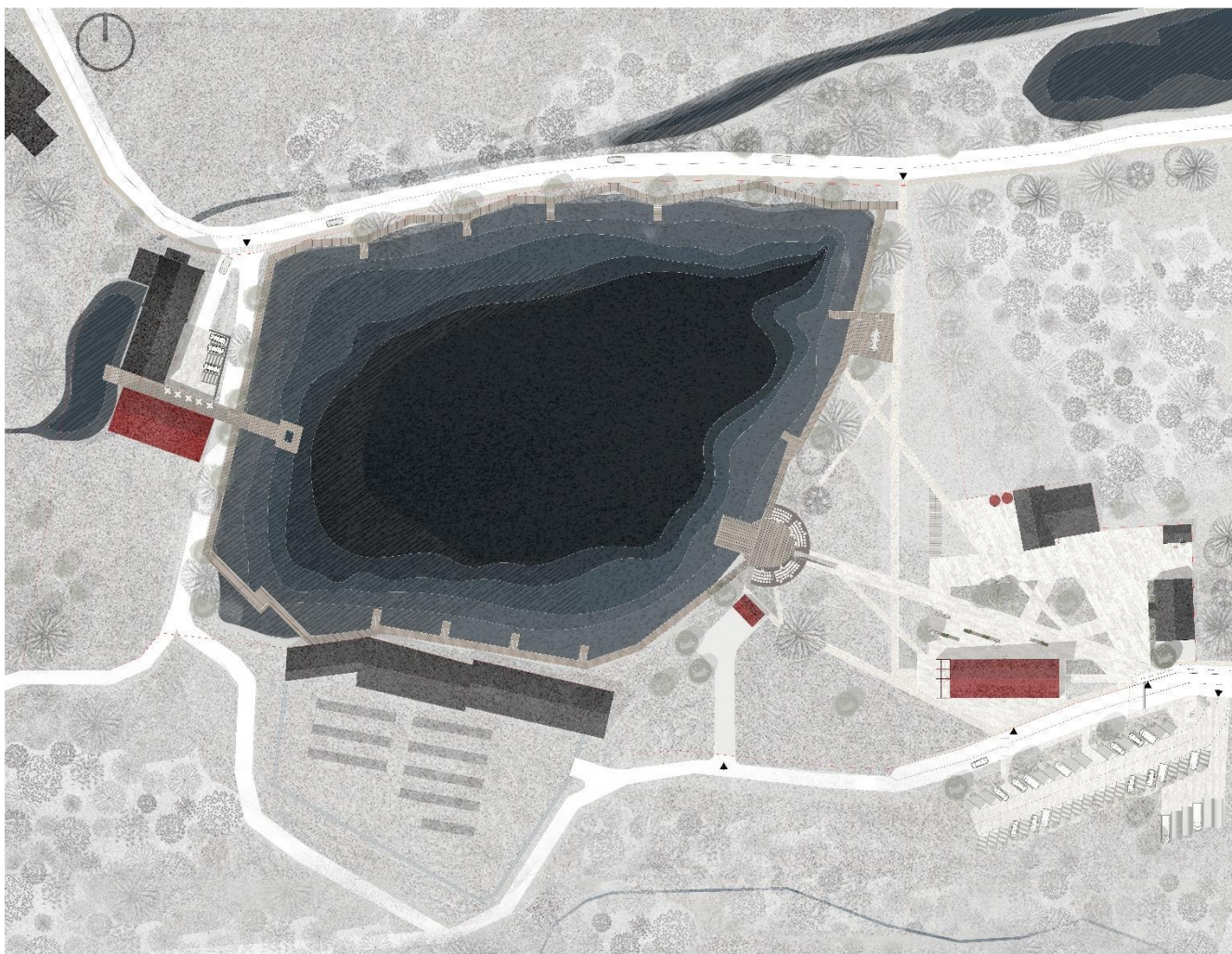

Рисунок 4.1 — Генплан

Нематеріальні артефакти створюють архітектурні простори, які, своєю чергою, так би мовити переходять у матеріальну спадщину. Слід «критично сприймати сучасну архітектуру за її прогресивність, але водночас надавати цінність географічному контексту будівлі»- Фремpton [7, 8].

Дана концепція спирається на принципи критичного регіоналізму Кеннета Фремптона [7, 8]:

1. Пріоритет локального. Будь-які сучасні технологічні архітектурні ініціативи пропускаються через «критичний фільтр» з урахуванням локальних особливостей. У проєкті не копіюється буквально стара сільська хата, а переосмислюється на новий лад. Наприклад, спроектовані з нуля будівлі мають нову естетику та функцію, проте через матеріали, типологію прочитують у собі дух Лошнева.

2. Увага до рельєфу та клімату. Архітектура підлаштовується до рельєфу й природи, а не навпаки. Будівлі розташовуються з урахуванням видових розкриттів на ставках, пагорби та дерева. Частина громадських функцій розгортається просто неба. Наприклад, сцена над водоймою переосмислює спогади про сільські театральні дійства, де пагорби були сценою, а низовина — місцем для глядачів-мешканців вулиці. Також я зберігаю, але переобладную місця для риболовлі та відпочинку. З метою проведення релігійних практик, які колись були невід'ємною частиною свята Водохреща у Лошневі, пропоную платформу для занурення у воду. Проєктуючи будівлі, враховувалися сторони світу для максимального потрапляння природного світла всередину простору, а також задля енергоефективності. Це не тільки сучасна тенденція сталості, а й давня практика, коли будівлі орієнтували з урахуванням вітрів та південної сторони.

3. Місцеві матеріали та оздоблення. У проєкті переважають характерні для цієї місцевості матеріали. По-перше, це пісковик, із якого мурували льохи,

фундаменти та підпірні стінки. Пропонується повторне використання каменю із зруйнованих глиняних хат фундаменту. Його видобували безпосередньо з пагорбів у межах села, з нього ж побудований і водяний млин. Також часто трапляються деревина та глина (хати-мазанки). У селі Лошнів колись функціонувала цегельня, тому цегла як локальний матеріал також дуже поширена. Спостерігається багате оздоблення фасадів рослинним орнаментом. Характерним елементом будинків є ажурна веранда — дерев'яний каркас із геометричними фігурами, що обрамляють скло (рис. 4.2). Це все лягає в основу моїх архітектурних рішень, що не лише вписується у ландшафт і сприймається мешканцем як рідне, а й несе культурний код та створює тактильний зв'язок із минулим.

а)

б)

Рисунок 4.2 — Переосмислення місцевих матеріалів та оздоблення

4. Людяний масштаб. Оскільки ділянка проектування знаходиться у сільській місцевості, для неї характерні будівлі висотою максимум до трьох поверхів. Для

найкращої інтеграції нового у контекст дотримуюся невеликих об'ємів та характерних двосхилих дахів. Адаптую нову будівлю під існуючу водяного млина, максимально чуттєво розставляю акценти між старим та новим (рис. 4.3). Метою є збереження типології та духу місця, щоб у сучасних приміщеннях жителі відчували себе «як удома», ніби й досі на рідному подвір'ї.

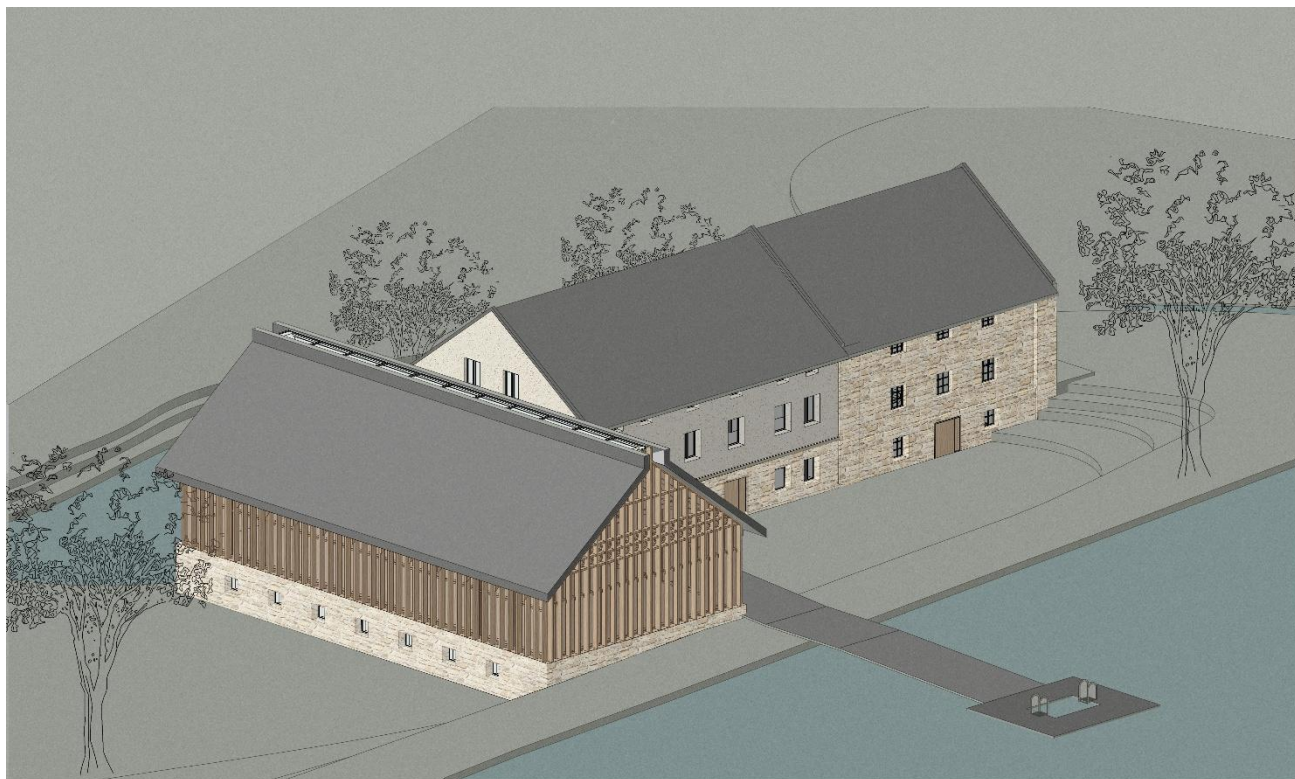

Рисунок 4.3 — Загальний вигляд

5. КОНСТРУКТИВНІ РІШЕННЯ

Архітектура з акцентом на локальні та партисипативні практики також окреслює обережний підхід до конструктивних рішень [9]. Хоча повною мірою ці два принципи не реалізувалися в дипломному проєкті, все ж певна частина апелює до передачі давніх місцевих знань у будівельному ремеслі із залученням мешканців до реалізації.

Крафтова пекарня із кафе-кав'ярнею має гібридне конструктивне рішення. Воно поєднує залізобетонну конструкцію та кам'яну кладку першого поверху з дерев'яним каркасом другого і третього поверхів. Додатковими ребрами жорсткості є монолітні ліфтові шахти, що з'єднують перший і другий поверхи (рис. 5.1).

Рисунок 5.1 — Схема другого поверху

Кам'яна кладка першого поверху виконує роль зовнішнього контуру будівлі. Вона зберігається як несуча історична оболонка, що мурується з локального каменю — матеріалу повторного використання, взятого зі старих льохів та фундаментів зруйнованих глиняних хат села. Тим самим візуально формується цілісна основа з історичним водяним млином. Внутрішня частина першого поверху — це монолітна залізобетонна конструкція, яка зв'язується з кам'яною кладкою залізобетонним перекриттям. Таким чином навантаження рівномірно розподіляється між зовнішньою стіною і колонами [9].

Внутрішній незалежний дерев'яний каркас другого і третього поверхів складається з дерев'яних колон, ригелів, балок перекриття та ферм покриття. Ця конструкція приймає всі вертикальні навантаження, несе антресольний рівень третього поверху та тримає покрівлю (рис. 5.2).

Рисунок 5.2 — Переріз

На третьому поверсі (антресолі) передбачена балочна система перекриття з обпиранням на внутрішні дерев'яні колони. Загалом конструкція складається з двотаврових та клеєних балок LVL (рис. 5.3).

Рисунок 5.3 — Інтер'єр кав'ярні

Покриття — це двосхилий дах, характерний для сільської місцевості, із системою дерев'яних ферм, які працюють як основний несучий елемент покрівлі (підкоси та затяжки).

«Шкірою» архітектурного проєкту є алюмінієва система віконних рам із так званого теплового профілю з внутрішнього боку. Зовні — дерев'яні «жалюзі» з переосмисленими геометричними деталями, які апелюють до ажурних веранд будинків села Лошнів. Ці елементи будуть виготовлятися місцевими майстрами, тим самим передаючи свої знання та навички.

Висновки

Дипломний проект центру культури та ремесел у селі Лошнів ґрунтується на особистих спогадах із дитинства, дослідженні локальної культури, особливостей архітектури, її типології та матеріальності, які стали для мене певною мірою відкриттям. Усе це нашаровується на загальну проблематику занепаду села в Україні, коли молодь виїжджає, а матеріальна та нематеріальна культура знецінюється [10].

Цей проект це моя спроба дати відповідь на болючі питання, трансформуючи власні спогади, нематеріальну спадщину (ремесла, традиції, перекази, ритуали) у нові простори та об'єкти, що підтримують місцеву ідентичність та сприяють її розвитку. Він пропонує створити так би мовити архітектурний комплекс, що виростає з пам'яті місця та містить функції й об'єкти, які тісно співпрацюють, доповнюючи одне одного закриваючи тим самим як культурні, так і економічні потреби громади, що дає нові можливості для розвитку.

У підсумку, напрацьовані рішення і підходи мають на мій погляд хороший потенціал масштабування по всій Україні, найбільше — у тих селах, де є схожі проблеми з ідентичністю і занепадом. Проект у Лошневі може стати пілотним. Наприклад, через виявлення «якірної» теми пам'яті (школа, маєток, музична традиція тощо) можна вилучити унікальне ядро і навколо нього вибудувати сучасні функції. Створення набору «функціональних пазлів» (майстерні, бібліотеки тощо), які можна комбінувати, дозволить кожній громаді самостійно планувати свій центр, не втрачаючи власного обличчя. Об'єднання таких сіл у мережу — «Живі села», учасники якої співпрацюють через обмін майстрами, вчителями, учнями та виставками, тим самим формуючи культурний рух.

Для мене особисто важливо, що дипломна робота дала можливість розкривати тему не якогось абстрактного українського села, а саме села Лошнів, з

яким пов'язані мої особисті спогади та досвід. Завдяки цьому проєкт ґрунтується не лише на теоретичних підходах, а на безпосередньому спостереженні за локальною громадою.

Список ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Halbwachs M. The Collective Memory. New York: Harper & Row, 1980. 182 p.
2. Линч К. Образ города. Москва: Стройиздат, 1982.
3. Assmann J. Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 408 p.
4. Друге життя старовинного млина: у Лошневі на Тернопільщині створюють унікальний музейно-культурний простір. Ровесник News. 2026. URL: <https://rovesnyknews.te.ua/druge-zhyttya-starovynnogo-mlyna-u-loshnevi-na-ternopilshhyni-stvoryuyut-unikalnyj-muzejno-kulturnyj-prostir/> . Дата звернення: 19 Лютого, 2026
5. GORZELNIK. Organ Towarzystwa Gorzelników Polskich. Lwów dnia 1. lutego 1892. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa. URL: https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/76993/PDF/DIGCZAS001429_R05_1891_007.pdf. Дата звернення: 19 Лютого, 2026
6. Sprawozdanie Wydziału krajowego z zarządu fundacyi śp. Wiktora hr. Baworowskiego za rok 1911. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa. Aleg 1022 URL: https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/64540/PDF/DIGCZAS002004_09_1_1022.pdf Дата звернення: 19 Лютого, 2026
7. Frampton K. Modern Architecture: A Critical History. 4th ed. London: Thames & Hudson, 2007. 424 p.
8. Frampton K. Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance. The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture. Seattle: Bay Press, 1983. P. 16–30.
9. ДБН В.3.2-1:2004. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини. Київ: Держбуд України, 2005.
10. Про охорону культурної спадщини. Закон України. Київ: Верховна Рада України, 2000.